

Komisja Spraw Bieżących

CG/CUR(2021)16-03
Zastrzeżone
27 stycznia 2021 r.

Wersja oryginalna: angielska

Sprawozdanie z misji informacyjnej na temat roli władz lokalnych w odniesieniu do sytuacji i praw osób LGBTI¹ w Polsce

Sprawozdawcy:² Andrew BOFF, Wielka Brytania (R, ECR),
Yoomi RENSTROM, Szwecja (R, SOC/G/PD)

Dokument przedstawiony do akceptacji Komisji Spraw Bieżących podczas zdalnego spotkania w dniu 10 lutego 2021 r.

¹ Akronim LGBTI stosowany w odniesieniu do kwestii związanych z osobami LGBTIQI+ jest coraz częściej zastępowany terminem: „orientacja seksualna, tożsamość i ekspresja płciowa oraz cechy płci biologicznej” (SOGIESC). Mając to na uwadze, sprawozdawcy zdecydowali się jednak na użycie w niniejszym raporcie, zarówno w odniesieniu do zagadnień, jak i do osób, skrótu LGBTI dla ułatwienia prezentacji tematu, a także dlatego, że termin ten jest lepiej znany ogółowi odbiorców.

² L: Izba Władz Lokalnych/R: Izba Regionów
ILDG: Niezależna i Liberalna Demokratyczna Grupa Kongresu
EPP/CD: Europejska Partia Ludowa Kongresu
SOC: Grupa Socjalistów Kongresu
ECR: Grupa Europejskich Konserwatystów i Reformistów
NR: Członkowie nienależący do politycznych grup Kongresu
NPA: Brak przynależności politycznej

WPROWADZENIE

1. W dniach 2-3 listopada 2020 r., delegacja Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy („Kongres”) przeprowadziła w formie zdalnego spotkania misję informacyjną dotyczącą Polski.

2. Delegacja Kongresu („Delegacja”) składała się z Szefa Komisji Spraw Bieżących, Gabriele Neff (Niemcy, ILDG), dwóch Sprawozdawców, Andrew Boffa (Wielka Brytania, R, ECR) i Yoomi Renström, Szwecja (R, SOC/G/DP). Towarzyszył im Sprawozdawca Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy do spraw zagadnień LGBTI, Fourat Ben Chikha (Belgia, SOC) oraz ekspert Kongresu, Robert J. Davidson (Uniwersytet w Amsterdamie), jak również Dyrektor Kongresu, Rafael Benitez i Sekretariat Kongresu. Sprawozdawcy chcieliby podziękować Panu Ben Chikha za udział, a Panu Davidsonowi za jego nieocenioną pomoc w sporządzeniu niniejszego sprawozdania.

3. Kongres zdecydował się na przeprowadzenie wizyty informacyjnej po otrzymaniu listu z dnia 11 lutego 2020 r. skierowanego do jego Przewodniczącego, Andersa Knape, a wystosowanego przez dwoje posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej³, Hannę Gill-Piątek i Krzysztofa Śmiszka, odpowiednio w imieniu Zespołu Parlamentarnego do spraw Miast oraz Zespołu Parlamentarnego do spraw Równouprawnienia Społeczności LGBT+. List został przekazany do Komisji Spraw Bieżących do decyzji Prezydium Kongresu. W dniu 16 września 2020 r. Komisja podjęła decyzję o przeprowadzeniu wizyty informacyjnej w Polsce, która ze względu na ograniczenia pandemiczne spowodowane COVID-19 przybrała formę spotkań online.

4. W swoim liście oboje parlamentarzystów wyraziło zaniepokojenie ostatnimi wydarzeniami w Polsce, w szczególności decyzjami władz lokalnych i zwróciło się do Kongresu o zorganizowanie wizyty informacyjnej w Polsce w celu jak najszybszego zbadania tych wydarzeń.

5. Wydarzenia, o których traktowały listy, obejmowały następujące kwestie:

- Od początku 2019 r. w Polsce było ponad 80 przypadków, w których województwa, powiaty czy gminy podjęły uchwały deklarujące, że są one wolne od tzw. ‘ideologii LGBT’, bądź przyjęły ‘Samorządowe Karty Praw Rodzin’ (dalej „Karta Rodziny”) lub kluczowe postanowienia takich kart dyskryminujące w szczególności rodziny niepełne i rodziny LGBT.
- Tego rodzaju uchwały wzywają samorządy do powstrzymania się od podejmowania jakichkolwiek działań zachęcających do tolerancji osób LGBT, od udzielania wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym działającym na rzecz równości praw, od organizowania edukacji antydyskryminacyjnej lub wspierania w jakikolwiek inny sposób osób LGBT.
- Uchwały te są częścią szerszego ataku na społeczność LGBT w Polsce, który obejmuje nasilającą się mowę nienawiści ze strony publicznych i wybranych w wyborach urzędników oraz mediów publicznych, a także ataki i zakazy dotyczące marszów równości i programów uświadamiających. W przygotowaniu jest również więcej projektów uchwał przeciwko LGBT.

6. Delegacja spotkała się z:

- rozmówcami na szczeblu krajowym: Hanną Gill-Piątek (Koordynatorką Zespołu Parlamentarnego do spraw Miast), Krzysztofem Śmiszkiem (Przewodniczącym Zespołu Parlamentarnego do spraw Równouprawnienia Społeczności LGBT+), Adamem Bodnarem (Polskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich), Robertem Biedroniem (Posłem na Sejm i współzałożycielem Kampanii Przeciwko Homofobii) oraz z Anną Schmidt (Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Pełnomocnikiem Rządu do spraw Równego Traktowania) i jej delegacją obejmującą przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości.
- władzami lokalnymi i regionalnymi oraz ich stowarzyszeniami: Andrzejem Porawskim (Dyrektorem Biura Związku Miast Polskich), Jakubem Mielczarkiem (Dyrektorem Biura Związku Województw RP - Polskich Regionów), Michałem Mulawą (Wicemarszałkiem Województwa Lubelskiego), Pawłem Okrasą (Burmistrzem Wielunia) oraz z Niną Gabryś (Przewodniczącą Rady do spraw Równego Traktowania Miasta Krakowa).

³ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej jest niższą izbą dwuizbowego parlamentu Polski.

- przedstawicielami organizacji pozarządowych: Hubertem Sobeckim (Współprzewodniczącym Stowarzyszenia Miłość nie Wyklucza⁴), Bartoszem Staszewskim (Współzałożycielem Stowarzyszenia Marsz Równości w Lublinie) oraz z Kamilem Maczugą (Przedstawicielem Atlasu Nienawiści⁵).

Program spotkań został załączony do niniejszego sprawozdania.

7. Oprócz skarg zawartych w piśmie od parlamentarzystów i zebranych w wyniku spotkań internetowych, które odbyły się w dniach 2 i 3 listopada 2020 r. Delegacja dowiedziała się o innych wydarzeniach, których odzwierciedleniem były te skargi. W dniu 9 listopada 2020 r., Fundacja Życie i Rodzina⁶ wniosła do *Sejmu*.⁷ obywatelski projekt ustawy 'Stop LGBT'.⁸ Gdyby ta ustawa została uchwalona, zakazałaby publicznego manifestowania na rzecz praw osób LGBTI i równości. Wymagane dla projektu ustawy podpisy były zbierane między innymi w kościołach w Polsce (można je zobaczyć na mapie⁹ pokazującej, które kościoły pomagały w zbieraniu podpisów pod projektem).

8. Tuż przed spotkaniami informacyjnymi Kongresu, w październiku, Komisarz Praw Człowieka Rady Europy przeprowadziła konsultacje z polskimi władzami, krajowymi strukturami ochrony praw człowieka oraz z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami osób LGBTI. W swoim „Memorandum na temat stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce” opublikowanym w dniu 3 grudnia¹⁰, Komisarz była szczególnie zaniepokojona przykładami poparcia społecznego dla projektów i inicjatyw homofobicznych oraz przyjmowaniem przez wiele samorządów i gmin w Polsce uchwał przeciwko LGBT i kart rodziny. Jej zdaniem działania te stanowiły niezwykle alarmujący sygnał publicznej aprobaty dla nienawiści, nietolerancji i wykluczenia, skutecznie zachęcając do takich zachowań. Podkreślając, że wszyscy ludzie są równi i zasługują na równe traktowanie, Komisarz wezwała do uchylenia uchwał przeciw LGBT i kart rodziny oraz zwróciła się do polskiego rządu o dopilnowanie, aby inicjatywy, które bezpośrednio lub pośrednio promują nienawiść i nietolerancję wobec osób LGBTI, nie otrzymywały wsparcia publicznego. Komisarz wezwała również do odrzucenia kilku projektów ustaw dotyczących osób LGBTI, które są obecnie procedowane w polskim parlamencie.

9. W swoim sprawozdaniu Delegacja zajmie się skargami, które dały początek misji informacyjnej, a mianowicie inicjatywami władz lokalnych podejmowanymi w odniesieniu do osób LGBTI (przyjęte uchwały i Karty Rodziny), konsekwencjami tych inicjatyw dla życia osób LGBTI (przeszkody na drodze działań na rzecz ochrony praw osób LGBTI) i szerszym wpływem tych inicjatyw na całe społeczeństwo, tworzącym negatywny klimat (nasilająca się mowa nienawiści ze strony wyłonionych w wyborach urzędników publicznych oraz mediów publicznych, ataki i zakazy dotyczące marszów równości i programów podnoszenia świadomości). Sprawozdanie rozpocznie się od krótkiego przeglądu tła tych inicjatyw i przedstawienia podsumowania ustaleń. Następnie zostanie przekazane Komisji Spraw Bieżących na posiedzeniu w dniu 10 lutego 2020 r.

10. Delegacja ma świadomość tego, że coraz częściej w odniesieniu do kwestii związanych z osobami LGBTI używa się terminu: orientacja seksualna, tożsamość i ekspresja płciowa oraz cechy płci biologicznej (w skrócie SOGIESC). Jednakże dla ułatwienia odbioru sprawozdania i dlatego, że termin LGBTI jest lepiej znany ogółowi odbiorców, zdecydowano się na używanie w niniejszym raporcie skrótu LGBTI, w odniesieniu zarówno do zagadnień, jak i do osób. Również dla ułatwienia i w celu uniknięcia pomylenia z Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy, w niniejszym sprawozdaniu w odniesieniu do Pana Adama Bodnara, polskiego Rzecznika Praw Obywatelskich użyto terminu 'Ombudsman'.

⁴ [Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza](#)

⁵ [Atlas nienawiści](#)

⁶ [Fundacja Życie i Rodzina](#)

⁷ Polska Times, 2020 r., Kaja Godek przekazała do Sejmu projekt ustawy Stop LGBTI zakazujący marszów równości oraz używania symboli religijnych w celach artystycznych. Dostępne na: <https://polskatimes.pl/kaja-godek-przekazala-do-sejmu-projekt-ustawy-stop-LGBTI-zakazujacy-marszow-rownosci-oraz-uzywania-symboli-religijnych-w-celach-ar/c1-15283128>

⁸ Zgodnie z [polską konstytucją](#), wniesienie obywatelskiego projektu ustawy wymaga 100 000 podpisów obywateli, którzy posiadają czynne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu. Ponad dwa razy więcej podpisów zebrano pod projektem „Stop LGBTI”. Następnie projekt musi zostać złożony przez przedstawiciela komisji inicjatyw ustawodawczych do Marszałka Sejmu wraz z listą podpisów obywateli popierających projekt.

⁹ Mapę można znaleźć na: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=16Q2WTMO2WrfNfLr4ghD0YXjzD075eR4M-&fbclid=IwAR2Vn0ReOFVW0PEKFwnhrDnJXqxp8VBeaAduDzs6oT5FbqK86f1gKsctHWQ&ll=52.14747794696388%2C21.380553906737614&z=7>.

¹⁰ Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, 2020 r., [Memorandum na temat stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce](#)

11. Wreszcie, Delegacja będzie używać terminu 'deklaracje' dla różnych deklaracji, „stanowisk” i uchwał przeciwko 'ideologii LGBT' popisanych, bądź przyjętych przez niektóre polskie miasta, ponieważ, w przeciwieństwie do Karty Rodziny, nie ma standardowej nazwy dla tych dokumentów.

1. PODŁOŻE WIZYTY INFORMACYJNEJ

12. Od 2018 r. Polska jest areną rosnącej spolaryzowanej dyskusji dotyczącej kwestii związanych z osobami LGBTI, które znalazły się w centrum politycznej debaty poprzedzającej wybory – samorządowe w 2018 r., parlamentarne w 2019 r. i prezydenckie w 2020 r. Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, które obserwowało wybory prezydenckie, zauważyło w swoim końcowym oświadczeniu, że „kampania charakteryzowała się negatywną walką wyborczą, spolaryzowanym środowiskiem, prowokującym językiem, ksenofobiczną i homofobiczną retoryką oraz mową nienawiści”.¹¹

13. W lutym 2019 r., w okresie poprzedzającym wybory parlamentarne, Prezydent Warszawy, Rafał Trzaskowski podpisał Deklarację LGBT przeciwko homofobii. Zadeklarował, że przywódcy polityczni, także na szczeblu samorządowym, muszą zająć zdecydowane stanowisko wobec homofobii i dyskryminacji, aby doprowadzić do pozytywnej zmiany zachowań społecznych, ponieważ Konstytucja RP gwarantuje równość.¹²

14. Wkrótce potem, w dniu 27 marca 2019 r., radni powiatu świdnickiego przyjęli deklarację zatytułowaną „Powiat świdnicki wolny od ideologii LGBT”.¹³ Od tego czasu łącznie 94 władze lokalne i regionalne podpisały uchwały, czy też Karty Rodziny (podpisano 55 deklaracji i przyjęto 39 Kart Rodziny).

15. Przywódca (i współzałożyciel) konserwatywnej partii Prawo i Sprawiedliwość („PiS”), Jarosław Kaczyński, uznał podpisanie ‘Karty LGBT’ przez Prezydenta Warszawy za atak na dzieci i rodziny. W kwietniu 2019 r. stwierdził, że „Te ideologie, filozofie, to wszystko jest importowane, to nie są wewnętrzne polskie mechanizmy. Są zagrożeniem dla polskiej tożsamości, dla naszego narodu, dla jego istnienia, a tym samym dla państwa polskiego”.¹⁴

16. Kandydat PiS na prezydenta, Andrzej Duda (który wygrał wybory) również prowadził szeroką kampanię przeciwko prawom osób LGBTI. 15 czerwca 2020 r. Duda oświadczył na wiecu wyborczym w Lublinie: „Próbuję nam wmówić, że [LGBTI] to ludzie, ale to jest ideologia” i odniósł się do ‘ideologii LGBT’ jako „ideologii zła”.¹⁵ Podpisał Kartę Rodziny¹⁶ podczas wydarzenia, które odbyło się w ramach kampanii w Warszawie¹⁷. W części swojej karty zatytułowanej „Ochrona dzieci przed ideologią LGBT” obiecał zakazać propagowania ideologii LGBT w instytucjach publicznych oraz to, że to przede wszystkim rodzice będą odpowiedzialni za edukację seksualną swoich dzieci. Oba te stwierdzenia mają związek z dążeniem do zapobieżenia korzystaniu ze Standardów WHO dotyczących edukacji seksualnej w szkołach.

17. Jak wspomniano w punkcie 7 powyżej, w dniu 9 listopada 2020 r. do Sejmu wpłynął projekt obywatelski ‘Stop LGBTI’. Według Rzecznika Praw Obywatelskich ten projekt ustawy jest przeciwny wolności zgromadzeń, ponieważ proponuje zakaz zgromadzeń promujących związki osób tej samej płci i ogólnie orientacje nieheteroseksualne. Po rozpoczęciu procesu legislacyjnego ustawy Rzecznik Praw Obywatelskich ma prawo przedstawić krytyczną analizę projektu.

18. Zajmowanie się przez władze lokalne, powiatowe i wojewódzkie kwestiami LGBTI pogorszyło i tak spolaryzowaną sytuację, napędzaną przez kampanie wyborcze na szczeblu krajowym, zwracając uwagę na osoby LGBTI w miejscach, w których mieszkają, w ich miastach i miasteczkach, tworząc środowisko wywołujące niepokój, nienawiść, nietolerancję i wykluczenie.

¹¹ Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, 2020 r., [Deklaracja misji oceniającej wybory prezydenckie w Polsce](#)

¹² Miasto Warszawa, 2019 r., Prezydent Warszawy podpisuje Deklarację LGBT. Dostępne na: <https://www.um.warszawa.pl/en/Highlights/mayor-warsaw-signs-LGBT-declaration>

¹³ ILGA Europe, 2020 r., [Oś czasu anty-LGBTI w Polsce](#)

¹⁴ France 24, 2019 r., Kaczyński nazywa prawa LGBTI „zagrożeniem” dla Polski. Dostępne na: <https://www.france24.com/en/20190425-kaczynski-calls-LGBTI-rights-threat-poland>

¹⁵ Daniel Tilles, 2020 r., Prezydent Polski potępia „złą ideologię” LGBTI w nowym przemówieniu w odpowiedzi na krytykę Komisarza, *Notes from Poland*. Dostępne na: <https://notesfrompoland.com/2020/06/15/polish-president-condemns-LGBTI-ideology-of-evil-in-new-speech-as-eu-commissioner-issues-criticism/>

¹⁶ [Samorządowa Karta Praw Rodzin](#)

¹⁷ TVP Info, 2020 r., Wsparcie rodziny, ochrona małżeństwa, dzieci i emerytów. Co zakłada Karta Rodziny. Dostępne na: <https://www.tvp.info/48463041/prezydent-andrzej-duda-podpisal-karte-rodziny-co-zaklada-dokument-wieszwiecej>

2. DEKLARACJE PRZECIWNE 'IDEOLOGII LGBT' ORAZ KARTY RODZINY

19. Podpisywanie deklaracji i przyjmowanie kart rodziny było głównym tematem rozmów ze wszystkimi rozmówcami, z którymi Delegacja spotkała się podczas wizyty informacyjnej. Delegacja starała się zrozumieć i wyjaśnić stosowane pojęcia i motywy różnych działań podejmowanych przez władze lokalne oraz ich ocenę obecnej sytuacji. Delegacja spotkała się z burmistrzem Wielunia, który przyjął Kartę Rodziny oraz z Wicemarszałkiem Województwa Lubelskiego, który przyjął „Stanowisko w sprawie wprowadzania ideologii LGBT w niezależnych społecznościach” w kwietniu 2019 r.

20. Przed zapoznaniem się z deklaracjami i Kartami Rodziny przyjętymi przez władze lokalne, Delegacja chciałaby wyjaśnić kwestię terminologii dotyczącą szeroko nagłośnionych tak zwanych 'Stref wolnych od LGBT'.

2.1 Kontrowersje dotyczące tak zwanych 'Stref wolnych od LGBT'.

21. Delegacja już na wczesnym etapie przygotowań do misji informacyjnej zdała sobie sprawę, że użycie wyrażenia 'strefy wolne od LGBT' szeroko rozgłaszanego w międzynarodowych mediach i w mediach społecznościowych jest poważną kością niezgody między stronami opozycyjnymi wokół kwestii LGBTI.

22. Wyłonieni w wyborach przedstawiciele rad szczebla lokalnego i wojewódzkiego, które przyjęły uchwałę lub Kartę Rodziny i z którymi spotkali się sprawozdawcy podczas misji informacyjnej, podkreślili, że termin ten nie odpowiada rzeczywistości i jest / lub był używany przez działaczy w celu zniesławienia i zastraszenia tych organów, które podpisały deklaracje i Kartę Rodziny.

23. W rozumieniu Delegacji fakty odnoszące się do tego sporu są następujące: w dniu 17 lipca 2019 r. polski tygodnik Gazeta Polska ogłosił plany dystrybucji w jednym ze swoich wydań, naklejek ze słowami '*Strefa wolna od LGBT*' oraz z czarnym 'X' przekreślającym wizerunek tęczowej flagi. Aktywista LGBTI, Bartosz Staszewski, współzałożyciel Stowarzyszenia Lubelski Marsz Równości, podjął kroki prawne przeciwko tygodnikowi, w wyniku których Warszawski Sąd Okręgowy w swoim orzeczeniu zakazał sprzedaży tygodnika zawierającego naklejki.¹⁸

24. Następnie Bartosz Staszewski wykonał serię zdjęć, na których były ustawione przez niego żółte znaki drogowe z napisem 'Strefa wolna od LGBT'.¹⁹ Zawiesił te znaki przy drogowskazach oznaczających wjazd do niektórych z tych miast, które przyjęły uchwały, zrobił zdjęcia przy tych znakach mieszkańcom tych miast będących osobami LGBTI i opublikował je w mediach społecznościowych. Zostało to podchwycone przez międzynarodowe media i wywołało protesty na całym świecie.

25. W 2019 r. grupa aktywistów zainaugurowała Atlas Nienawiści (zobacz przypis 3), w którym zaznaczono te miasta, powiaty i województwa, które przyjęły, czy też odrzuciły uchwałę, bądź Kartę Rodziny, jak również te, w których lobbowano za przyjęciem uchwały, czy Karty. Zarówno Atlas Nienawiści, jak i seria zdjęć przy znakach przyciągnęły znaczną uwagę krajowych i międzynarodowych mediów oraz polityków.

2.2 Deklaracje sprzeciwu wobec 'ideologii LGBT'

26. Deklaracje sprzeciwu wobec 'ideologii LGBT' to deklaracje polityczne lokalnych, bądź wojewódzkich rad sprzeciwiających się 'ideologii LGBT' (znaczenie tego pojęcia jest niejasne i sprawia wrażenie, jakby celowo pozostawało niejasne). Często ich głównym tematem jest ochrona dzieci, a większość dotyczy jednego lub więcej z czterech zagadnień: edukacja i zapobieganie stosowaniu Standardów WHO w sprawie edukacji seksualnej; zapobieganie publicznym manifestacjom praw i akceptacji LGBTI; zapobieganie uznawaniu jakiegokolwiek formy rodziny, która nie jest heteroseksualna i prokreacyjna; oraz promowanie wartości chrześcijańskich i katolicyzmu²⁰.

¹⁸ Zosia Wanat, 2019 r., Polski tygodnik odrzuca orzeczenie sądu w sprawie naklejek 'strefa wolna od LGBT', *Politico*. Dostępne na: <https://www.politico.eu/article/LGBTI-rights-polish-paper-dismisses-court-ruling-on-LGBT-free-zone-stickers/>

¹⁹ Sarah Claydon (2020 r.) Aktywiści walczący z homofobią w Polsce za pomocą serii zdjęć 'stref wolnych od LGBT'. *CBC Radio*, 10 lutego. <https://www.cbc.ca/radio/asithappens/as-it-happens-monday-edition-1.5458268/activist-fights-homophobia-in-poland-with-photo-series-of-LGBT-free-zones-1.5458271>

²⁰ Atlas nienawiści udostępnia teksty deklaracji na swojej stronie: <https://atlasnienawisci.pl/>

27. Ci, którzy używają terminu przeciwko 'ideologii LGBT', twierdzą, że odrzucają ideologię, a nie grupę ludzi. Delegacja usłyszała, że ten zwrot pojęciowy umożliwia stosowanie i prowadzenie polityki wykluczenia i dyskryminacji, a jednocześnie technicznie nie narusza przepisów dotyczących praw osób LGBTI.
28. Delegacja starała się dowiedzieć, co polscy rozmówcy rozumieją przez 'ideologię LGBT' ale nie była w stanie uzyskać jasnego wyjaśnienia, co oznacza ten termin. Wydaje się, że osoby go używające mają własne rozumienie tego, co on oznacza dla nich i ich odbiorców. Przedstawiciel województwa lubelskiego stwierdził, że nie czuje się kompetentny do wyjaśnienia tego terminu. Zapytany przez delegację, jaka jest różnica między 'ideologią LGBT' a osobami identyfikującymi się, jako LGBTI, nie wyjaśnił tego, ale zauważył, że Polacy znają różnicę. Przewodniczący Krakowskiej Rady ds. Równego Traktowania powiedział delegacji, że „trudno jest opisać coś, co nie istnieje”.
29. Natomiast Rzecznik Praw Obywatelskich argumentował - podczas spotkania z Delegacją oraz w postępowaniu sądowym przeciwko deklaracjom - że wobec braku definicji 'ideologii LGBT' określenie to należy postrzegać, jako bezpośrednio odnoszące się do osób nieheteronormatywnych i transpłciowych. Podkreślił, że cechy osobiste, takie jak orientacja seksualna i tożsamość płciowa, nie są same w sobie ideologią, ale stanowią część tożsamości osoby²¹.
30. Delegacja została poinformowana przez lokalnych radnych, że deklaracje mają na celu ochronę przed „nadmiernym ruchem (LGBTI)” i że były odpowiedzią na pewne obawy, które pojawiły się w związku z „propagowaniem ideologii LGBT” w sferze publicznej. Sygnatariusze obawiali się konsekwencji, które mogłyby nastąpić bez tej wiedzy przekazanej rodzinom, ponieważ rodzice muszą mieć możliwość wyrażania zgody w kwestii edukacji swoich dzieci.
31. Debaty, poprzedzające przyjęcie deklaracji przeciwko ideologii LGBT, które toczyły się w lokalnych i wojewódzkich radach (ich przykłady można obejrzeć na YouTube²²) potwierdziły funkcjonowanie poglądu, że istnieje „promocja ideologii LGBT”, która stanowi szkodliwą propagandę celowo próbującą podważyć państwo polskie i jego wartości chrześcijańskie, stwarzając zagrożenie dla dzieci i tradycyjnego modelu rodziny. W debatach tych często pojawiał się bardzo agresywny i dyskryminujący język. Dyskusja obejmowała następujące wyrażenia: „nasza determinacja w powstrzymaniu homo-terroru” (radny powiatu Ryki, 30 kwietnia 2019 r.), „agresywna, kłamliwa i szkodliwa ideologia LGBT” (Hubert Kopeć, rada miasta Nowa Dęba 26 lipca 2019 r.), „potężne siły światowe przeciwko rodzinie i małżeństwu”(Starosta Adam Krzysztoń, Przewodniczący Zarządu Powiatu Łańcuckiego)²³.
32. Delegacja wysłuchiwała również opinii innych rozmówców na temat przyczyn mnożenia takich deklaracji przez rady lokalne i wojewódzkie. Parlamentarzyści, Pan Śmiszek i Pani Gill-Piatek, jak również Pan Biedroń podkreślili, że kwestie LGBTI zostały silnie upolitycznione od czasów wyborów. W związku z tym sprzeciw wobec praw LGBTI stał się alternatywnym sposobem okazywania poparcia partii rządzącej.
33. Delegacja odnotowała powtarzające się uwagi, że chociaż lokalne i wojewódzkie rady przyjęły deklaracje, to inicjatywa w tym zakresie nie wyszła bezpośrednio od rad; ani nie była odpowiedzią na konsultacje z lokalnymi społecznościami. W opinii przedstawiciela Związku Miast Polskich, deklaracje te powstały przy zaangażowaniu pewnej partii politycznej - i jako poparcie dla tej partii – były przedstawiane podczas posiedzeń rad bez przygotowania i konsultacji.
34. Niektórzy rozmówcy sugerowali, że większość władz lokalnych i regionalnych, które przyjęły te deklaracje, to zwolennicy partii rządzącej. Biuro Pełnomocnika Rządu poinformowało Delegację, że władze samorządowe nie są hierarchicznie podporządkowane organom administracji rządowej, w związku z tym rząd nie ma wpływu na ich działalność. Z drugiej strony należy zauważyć, że wojewodowie powołani przez rząd mają uprawnienia do uchylenia uchwały jednostki samorządu terytorialnego, jeśli jest ona niezgodna z polskim prawem (przykład zob. punkt 64).

²¹ [Skarga](#) Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę Nr XIII / 83/19 Rady Miasta Osiek z 31 października 2019 r. do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach

²² [Tu nie chodzi o ludzi](#) film dokumentalny, 2020 r.

²³ *Ibidem*.

35. Przyjęcie takich dokumentów przez polskie miasta pociągnęło za sobą poważne konsekwencje, ponieważ kilka miast europejskich wycofało się z umów 'bliźniaczych' zawartych z niektórymi z polskich miast, które przyjęły deklaracje przeciwko tzw. ideologii LGBT. Te polskie miasta straciły również fundusze z UE.

36. Przykładowo, w odpowiedzi na te wydarzenia, w dniu 28 lipca 2020 r. Komisarz Unii Europejskiej ds. Równości, Helena Dalli zdecydowała się wstrzymać dotacje UE w wysokości od 5 000 do 25 000 EUR dla polskich gmin, które przyjęły deklaracje przeciwko 'ideologii LGBT'.²⁴ Jednak polskie Ministerstwo Sprawiedliwości zrekomensowało gminom utracone środki, często zwiększając kwotę otrzymywaną przez gminy.²⁵ Można by uznać, że taka odpowiedź polskiego rządu może być zachętą dla władz lokalnych i wojewódzkich do przyjmowania deklaracji przeciwko 'ideologii LGBT' i / lub Karty Rodziny.

2.3 Samorządowa Karta Praw Rodzin (Karta Rodziny)

37. Oprócz deklaracji przeciwko 'ideologii LGBT', 39 władz lokalnych i wojewódzkich²⁶ przyjęło również Kartę Rodziny, przygotowaną przez Instytut Ordo Iuris²⁷. Według map opracowanych przez grupę aktywistów LGBTI Atlas Nienawiści,²⁸ w celu zwrócenia uwagi na to zjawisko, te gminy i województwa zajmują około jednej trzeciej (31,3%) terytorium Polski i zamieszkuje je ponad 12 milionów ludzi (około 31,7% ogółu ludności kraju), łącznie 36 powiatów (na 380 = 9,5%) i 53 gminy (na 2 836 = 1,9%) były zaangażowane w te postępowania.

38. Instytut Ordo Iuris, jak wyjaśnia na swojej stronie internetowej w artykule z 29 marca 2019 r., przedstawił Kartę Rodziny, jako reakcję na warszawską deklarację LGBTI:

„Deklaracja LGBTI podpisana przez Prezydenta m.st. Warszawy zawierająca szereg postulatów ideologicznych naruszających standardy ideologicznej bezstronności władz publicznych oraz zapowiedź wprowadzenia do szkół liberalnej edukacji seksualnej zgodnej ze standardami WHO, co budzi uzasadnione wątpliwości na gruncie konstytucyjnej zasady ochrony dzieci przed demoralizacją, wzbudziły największe zastrzeżenia”.²⁹

39. Zwolennicy Karty Rodziny, z którymi rozmawiała Delegacja, twierdzą, że nie wspomina ona o osobach LGBTI i jako taka nie ma na nie wpływu. Delegacja wysłuchała burmistrza Wielunia - którego rada przyjęła Kartę w czerwcu 2019 r. – podkreślił on, że dla jego miasta Karta Rodziny jest dosłownym przykładem Art. 18 Konstytucji, promującym po prostu prawa rodziny bez dyskryminowania osób LGBTI. Taki pogląd na Kartę Rodziny powtórzył m.in. przedstawiciel Związku Miast Polskich i Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania.

40. Art. 18 Konstytucji RP stanowi, że „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.”³⁰

41. Karta Rodziny zawiera wiele odniesień do potrzeby ochrony nie tylko rodziny, ale także małżeństwa. Przedstawia małżeństwo, odwołując się do Art. 18 Konstytucji, jako integralną część rodziny, stwierdzając, że jej sygnatariusze są „kategorycznie przeciwni wszelkim próbom podważania konstytucyjnych praw rodzin na szczeblu lokalnym, w tym praw rodziców i dzieci oraz stanu prawnego małżeństwa.”³¹

42. Jeden z jej sygnatariuszy, burmistrz Wielunia, stwierdził, że rodzina to związek kobiety i mężczyzny oraz dzieci urodzonych z tego związku, zwracając uwagę, że „warunki naturalne nie

²⁴ Martin Banks, 2020 r., UE broni decyzji o odrzuceniu wniosków o dofinansowanie polskich miast bliźniaczych po tym, jak miasta te ogłosiły się strefami wolnymi od LGBT, Parlament. Dostępne na: <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/eu-defends-decision-to-reject-polish-town-twinning-grant-applications-after-cities-declare-themselves-LGBTfree-zones>

²⁵ Daniel Tilles, 2020 r. polskie Ministerstwo Sprawiedliwości rekompensuje strefom wolnym od „ideologii LGBT” utratę funduszy unijnych, *Notes from Poland*. Dostępne na: <https://notesfrompoland.com/2020/08/18/polish-justice-ministry-compensates-persecuted-anti-LGBTI-district-for-lost-eu-funds/>

²⁶ <https://www.kartarodziny.pl>

²⁷ Najnowsza wersja Karty w języku angielskim, zobacz: [Local Government Charter of the Rights of the Family](#)

²⁸ [Atlas Nienawiści](#)

²⁹ Instytut Ordo Iuris, 2019 r., [Website Explanation in English](#) w sprawie Samorządowej Karty Praw Rodzin

³⁰ [Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej](#) po angielsku

³¹ [Samorządowa Karta Praw Rodzin](#), str.7

pozwalają na poczęcie dzieci przez parę homoseksualną i uznał pary tej samej płci za rodziny dysfunkcyjne”.

43. Według Ombudsmana w Konstytucji nie ma ścisłej definicji rodziny, jednak te władze lokalne z pomocą *Ordo Iuris* interpretują Artykuł 18 w taki sposób, by wykorzystać go do własnych celów. Karta Rodziny ma zapewnić „ochronę [rodziny] przed wpływami ideologii, które podważają jej autonomię i tożsamość.”³² Interpretacja Art. 18 jest szeroko dyskutowana w polskiej doktrynie prawnej, głównie w kontekście ewentualnego otwarcia instytucji małżeństwa dla par tej samej płci. Istnieją wyroki Trybunału Konstytucyjnego, a także opinia Sądu Najwyższego na temat proponowanego w 2012 r. projektu dotyczącego związków partnerskich, które przemawiają za taką wykładnią Art. 18, która daje podstawy do twierdzenia, że Konstytucja sprzyja tradycyjnemu modelowi rodziny opartemu na małżeństwie heteroseksualnym.

44. Jednak Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że nawet przy takiej konserwatywnej interpretacji, fakt, że Konstytucja faworyzuje tradycyjny model rodziny, nie oznacza, że inne modele nie są akceptowane, jako rodziny. Co więcej, w innych orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego i w literaturze przyjęto, że termin ‘rodzina’ dotyczy wcześniej istniejącego pojęcia, a brak definicji prawnej sugeruje skojarzenie z socjologicznym pojęciem rodziny - jako grupy społecznej opartej na pokrewieństwie i więzach społecznych. Jednak niezależnie od tej debaty Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że nie podlega dyskusji, iż pojęcie ‘rodzina’ nie zostało zdefiniowane w Konstytucji.

45. Rzecznik Praw Obywatelskich argumentuje, również w postępowaniu sądowym, że rodzina to wszelkiego rodzaju trwały związek dwóch lub więcej osób, oparty na więzach emocjonalnych, fizycznych i ekonomicznych. Wzywa, aby wszystkie rodziny, jako takie były objęte ochroną i opieką państwa (na podstawie Art.18 Konstytucji). Interpretacja ta oparta jest na definicji ‘rodziny’ zawartej w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, która w art. 6 ust. 14 stanowi, że rodzina składa się z „osób spokrewnionych lub niespokrewnionych pozostających w rzeczywistym związku, mieszkających razem i prowadzących wspólne gospodarstwo domowe”. Do podobnych wniosków doszedł Sąd Najwyższy, dokonując wykładni pojęcia konkubent w rozumieniu art. 691 § 1 ustawy Kodeks cywilny³³.

2.4 Zaskarżanie deklaracji i Kart Rodziny: ustalenia sądów

46. Delegacja została poinformowana, że liczne zastrzeżenia prawne do przyjętych deklaracji i Kart Rodziny jasno wykazały, że dokumenty te nie mają mocy prawnej, co wynika z różnych podstaw prawnych.

47. Rzecznik Praw Obywatelskich jest jedyną instytucją, która może zająć się tym tematem, gdyż nie mają one na niego bezpośredniego wpływu. Rzecznik podjął decyzję o zakwestionowaniu części deklaracji, kierując 9 z nich do sądów administracyjnych: pierwsze postępowania zakończyły się niepowodzeniem RPO, ponieważ sądy nazwały te dokumenty deklaracjami o charakterze wyłącznie politycznym, co oznacza, że nie można ich zakwestionować przed sądem. Sądy okręgowe orzekły, że 4 z nich mają moc prawną i uznały je za nieważne.

48. W orzeczeniach oddalających skargi Wojewódzkie Sądy Administracyjne (WSA) stwierdziły, że „przyjęte deklaracje są oświadczeniami przedstawiającymi jedynie poglądy radnych w kwestiach ideologicznych i moralnych. Nie nakładają żadnych praw ani obowiązków na obywateli, nie ograniczają ani nie odbierają żadnych praw”. Ponadto sądy te orzekły, że deklaracje nie są aktami prawa miejscowego ani aktami z zakresu administracji publicznej, które stanowiłyby przejaw władzy publicznoprawnej sprawowanej przez organy administracji publicznej, w tym jednostki samorządu terytorialnego.³⁴

49. Cztery Wojewódzkie Sądy Administracyjne w: Kielcach, Gliwicach, Warszawie i Lublinie wydały orzeczenia o uznaniu za nieważne deklaracji przeciwko ‘ideologii LGBT’, które zostały przyjęte w gminach w ich województwach. Delegacja zauważyła, że te orzeczenia sądowe odrzucają twierdzenia, że oświadczenia są symboliczne i nie wykluczają osób LGBTI. Są pozytywnym

³² *Ibid.*, str.5

³³ Odpowiedź Rzecznika Praw Obywatelskich na dodatkowe pytania zadane przez Delegację Kongresu, 2020 r.

³⁴ Odpowiedź Pełnomocnika Rządu RP ds. Równego Traktowania na dodatkowe pytania zadane przez Delegację Kongresu, 2020 r.

potwierdzeniem tożsamości i praw osób LGBTI. Dają też wgląd w szkodliwe skutki przyjmowanych deklaracji. Orzeczenia we wszystkich czterech z tych spraw zostały zakwestionowane przez władze lokalne, których dotyczą i zostaną wniesione do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

50. Orzeczenia sądu skupiły się na trzech kwestiach:

a. *LGBTI to nie jest ideologia, ale pojęcie to zawsze odnosi się do grupy ludzi:*

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach zauważył, że podjęcie uchwały przez gminę Osiek „należy rozumieć, jako dyskryminujące wykluczenie osób LGBT ze wspólnoty samorządowej”;³⁵ WSA w Gliwicach stwierdził, że tego rodzaju uchwała „przyczynia się do stygmatyzacji ludzi z grona LGBT, wzmacnia ich poczucie zagrożenia, krzywdzi ich”;³⁶ WSA w Warszawie zauważył, że uchwała „jest skierowana do osób LGBT” i stwierdził, że „faktycznie zapowiadane zwalczanie ideologii LGBT prowadzi do dehumanizacji tej grupy społecznej”;³⁷ wreszcie WSA w Lublinie w odniesieniu do uchwały rady gminy Serniki odnotował, że „odnosi się ona wprost do społeczności LGBT, a więc do należących do tej grupy realnie istniejących ludzi, którzy w uchwale ukryci zostali pod pojęciem ‘ideologii LGBT’”.³⁸

b. *Deklaracje nie są jedynie wyrazem stanowiska rad gmin, ale zawierają dyrektywy administracyjne:*

WSA w Kielcach zauważył w tej kwestii, że „uchwały o charakterze wewnętrznym, nawet jeśli nie określają praw i obowiązków podmiotów prywatnych, mogą być kwalifikowane, jako akt władczy, o ile zawierają dyspozycje działania dla innych podmiotów w ramach aparatu administracji publicznej” i orzekł, że uchwała Gminy Osiek zawiera takie instrukcje m.in. dla podmiotów oświatowych;³⁹ WSA w Gliwicach zauważył w odniesieniu do gminy Istebna, że „to nie jest deklaracja ideowa, a zapowiedź działań praktycznych... Uchwała jest również skierowana, jako dyrektywa wykonawcza do innych podmiotów gminnych - dyrektorów szkół i placówek oświatowych, którym zabrania się współpracy z określonymi osobami”;⁴⁰ wreszcie WSA w Lublinie uznał, że uchwała jest „wyrazem stanowiska w sprawach z zakresu administracji publicznej i nakreśliła kierunki działań i odpowiedzialności organu wykonawczego gminy oraz innych podmiotów, przede wszystkim edukacyjnych”.⁴¹

c. *Deklaracje naruszają prawa wynikające zarówno z prawa polskiego, jak i prawa międzynarodowego, których Polska zobowiązała się przestrzegać:*

WSA w Kielcach uznał, że uchwała narusza szereg wolności i praw człowieka wynikających z Art. 30, Art. 47 i Art. 54 Konstytucji RP, a także z Art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPC, poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego) i z Art. 10 (prawo do wolności wypowiedzi, w tym wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i pomysłów bez ingerencji władz publicznych).⁴² WSA w Gliwicach zaznaczył, że „zawarte w uchwale stwierdzenie... nie będziemy ingerować w życie polskich rodzin... zupełnie nie przystaje do treści samej uchwały w całości zmierzającej do wskazania, jaki typ seksualności i model rodziny będzie akceptowany, a jaki nie.”⁴³ ... Każdy ma prawo do nauki, a zatem do dostępu do wiedzy naukowej. Seksualność człowieka jest przedmiotem... jest to wiedza naukowa, która nie może być a priori uznana za „niewłaściwą” dla programów nauczania.⁴⁴ WSA w Warszawie stwierdził, że uchwała „narusza zakaz dyskryminacji wynikający z Art. 32 ust. 2 Konstytucji RP” oraz „narusza przepis Art. 47 Konstytucji”.⁴⁵ Wreszcie WSA w Lublinie uznał, że uchwała „narusza Art. 32 Konstytucji, a także Art. 14 EKPC” oraz „art. 21 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej”.⁴⁶

51. Delegacja obszernie cytuje tu te orzeczenia, ponieważ stanowią one podstawę prawną dla wniosków kierowanych do władz lokalnych o wycofanie się z deklaracji. W związku z powyższym,

³⁵ Renata Dętka, Krzysztof Armański, Beata Ziomek (sędziowie, przyp. tłum.), 2020 r., [wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej](#), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach, str.18

³⁶ Anna Apollo, Barbara Brandys-Kmieciak, Krzysztof Wujek, 2020 r., [wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej](#), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach

³⁷ Marek Wroczyński, Iwona Owsieńska-Gwiazda, Artur Kot, 2020 r., [wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej](#), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, str.19

³⁸ Jerzy Marcinowski, Robert Hałabis, Anna Strzelec, 2020 r., [wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej](#), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie, str. 22

³⁹ Dętka i inni., 2020 r., *op.cit.*, str.10

⁴⁰ Apollo i inni, 2020 r., *op.cit.*, str.28

⁴¹ Marcinowski i inni, 2020 r., *op.cit.*, str.14

⁴² Dętka i inni., 2020 r., *op.cit.*, str.19

⁴³ Apollo i inni, 2020 r., *op.cit.*, str.36

⁴⁴ *Ibid.*, str.37

⁴⁵ Wroczyński i inni, 2020 r., *op.cit.*, str.18-19

⁴⁶ Marcinowski i inni, 2020 r., *op.cit.*, str.23

- a. od orzeczeń ww. czterech sądów wojewódzkich przysługuje odwołanie. Przykładowo Wiceminister Sprawiedliwości, Michał Wójcik zapowiedział 12 września 2020 r. na Twitterze, że zwróci się do prokuratury o wniesienie odwołania od decyzji WSA w Gliwicach unieważniającej uchwałę Rady Gminy Istebna.⁴⁷
- b. Istnieją też sądy wojewódzkie, które nie przyjęły podobnego rozumowania prawnego, jak powyższe cztery. Np. Wojewódzkie Sądy Administracyjne w Krakowie i w Poznaniu odmówiły rozpoznania zaskarżenia deklaracji przyjętych w tych województwach, a pozostałe Wojewódzkie Sądy Administracyjne odrzuciły skargi na deklaracje.⁴⁸ Również sądownictwo odzwierciedla konflikt polityczny.

52. Delegacja usłyszała, że prawne zakwestionowanie Karty Rodziny może być trudniejsze w porównaniu z podważeniem deklaracji, ponieważ użyto w niej bardziej zwoalowanego języka. Pojęcie 'LGBTI' nie jest strategicznie wymienione w Karcie Rodziny; jej autorzy i ci, którzy ją przyjęli twierdzą, że nie dotyczy ona osób LGBTI. Delegacja uważa jednak, że właśnie te ogólne, nieokreślone i niejasne terminy użyte w Karcie Rodziny stwarzają ryzyko nadużyć w procesie jej stosowania i interpretacji. Taki sam pogląd wyraził Ombudsman.

53. Oprócz wyzwań prawnych Delegacja zapytała rozmówców o ramy polityki równościowej w Polsce i została poinformowana, że Polska nie posiada obecnie obowiązującego krajowego planu działań na rzecz równego traktowania (co zostało również odnotowane w sprawozdaniu opublikowanym przez Komisarz Praw Człowieka Rady Europy z czerwca 2019 r.). Delegacja usłyszała od organizacji pozarządowych, z którymi rozmawiała, że poprzedni Krajowy Plan Działania na rzecz Równego Traktowania, który obejmował lata 2013-2016, wygasł i nie został jeszcze zastąpiony nowym.

54. W odpowiedzi na zapytanie Delegacji w tej sprawie Pełnomocnik Rządu odpowiedziała, że nowy krajowy program działań na rzecz równego traktowania, obejmujący lata 2021–2030, jest przedmiotem uzgodnień międzyresortowych. Oczekuje się, że nowy plan działania będzie zawierał lokalne strategie i programy mające na celu opracowanie działań w zakresie równego traktowania na poziomie lokalnym, w tym wzmacnianie więzi rodzinnych, przeciwdziałanie wykluczeniu oraz promowanie równości i niedyskryminacji. Jego celem jest objęcie wszystkich grup zagrożonych wykluczeniem i dyskryminacją, niezależnie od ich prawnie chronionego statusu. Nie jest jasne, czy w nowym planie działania znajdzie się część poświęcona kwestiom LGBTI.

55. Rząd poinformował delegację, że obecnie w ramach procesu uzgadniania i opiniowania prowadzone są konsultacje z władzami lokalnymi i wojewódzkimi. Do wszystkich urzędów wojewódzkich skierowano pisma z prośbą o uwagi dotyczące Programu. Ponadto Program został przedstawiony do zaopiniowania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom grup mniejszościowych, w tym grup LGBTI, postanowiono przeprowadzić szerokie, otwarte konsultacje za pośrednictwem strony internetowej Pełnomocnika, na której został przygotowany specjalny formularz do zgłaszania uwag. Dodatkowo jest to również najlepszy sposób na dotarcie do organizacji pozarządowych, które działają według zmienionych przez COVID19 zasad gdyż zwykła poczta, ze względu na ograniczenia sanitarne, może mieć opóźnienia.

56. Polska jest stroną kilku umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka, w tym [Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#) oraz Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Polska dokonała również transpozycji dyrektyw unijnych przeciwko dyskryminacji w pracy, w tym ze względu na orientację seksualną. W związku z tym jej władze publiczne są zobowiązane do ochrony praw swoich obywateli, w szczególności tych należących do mniejszości i grup szczególnie wrażliwych. Zadaniem przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych jest zapewnienie wszystkim obywatelom w ich okręgach wyborczych ochrony przed dyskryminacją i wykluczeniem.

57. Delegacja stwierdza, że w ramach istniejących przepisów i orzecznictwa sądów, ciągle zrównywanie w kartach rodziny dwóch pojęć, tj. rodziny i małżeństwa (mężczyzny i kobiety), służy niezamierzonemu prawem celowi, tj. ochronie określonego typu rodziny, która nie obejmuje osób LGBTI. Przyjmując deklaracje przeciwko 'ideologii LGBT' i karty rodziny, niektóre władze lokalne i wojewódzkie w Polsce zdecydowały się zająć stanowisko, które de facto zagraża prawom części obywateli, ze wszystkimi wynikającymi z tego negatywnymi konsekwencjami.

⁴⁷ Michał Wójcik, 2020 r., tweet z 12 września na Twitterze

⁴⁸ Zobacz na przykład: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku, 2019 r., [II SA/Bk 651/19 orzeczenie](#) z 10 października

3. DZIAŁANIA NA RZECZ RÓWNOŚCI I WZMOCNIENIA PRAW LGBTI NA POZIOMIE LOKALNYM I REGIONALNYM

58. Podczas gdy przyjęcie deklaracji przeciwko 'ideologii LGBT' i Kart Rodziny stanowi niepokojący krok, niektóre rady lokalne i wojewódzkie przeciwstawiły się temu, odrzucając przyjęcie Kart Rodziny lub deklaracji, albo unieważniając te już istniejące.

59. W październiku 2019 r. Rada Miasta Lublina odrzuciła uchwałę radnych PiS skierowaną przeciwko 'ideologii LGBT'. W październiku 2020 r. Sejmik Województwa Opolskiego odrzucił Kartę Rodziny. Marszałek Województwa powiedział: „jeśli widzimy tu zagrożenie dla rodzin, to skupiamy się na tym problemie i wspólnie rozwiązujemy go w harmonii, ponad podziałami”, dodając, że województwo już od 2014 r. ma politykę rodzinną, która na równi dotyczy wszystkich jego mieszkańców, nikogo nie wykluczając⁴⁹. W listopadzie 2020 r., po dwóch wcześniejszych próbach, Rada Miejska Tomaszowa Mazowieckiego unieważniła Kartę Rodziny przyjętą w październiku 2019 r. Ponadto, miasto przyjęło nową uchwałę określającą działania na rzecz rodzin i równego traktowania planowane w zakresie polityki społecznej, w tym działania uświadamiające na temat tolerancji i zwalczania przemocy. Obywatele podjęli również działania na szczeblu lokalnym. We Wrocławiu do Rady Miejskiej wpłynął obywatelski projekt uchwały na rzecz tolerancji i poszanowania praw człowieka.⁵⁰ Mieszkańcy Białej Podlaskiej złożyli projekt uchwały o uchyleniu Karty Rodziny.⁵¹

60. Delegacja usłyszała również o różnych inicjatywach podejmowanych na szczeblu lokalnym i regionalnym, których celem jest zwiększenie równości i wzmocnienie praw osób LGBTI. Delegacja odnotowała zarówno deklaracje, jak i inicjatywy polityczne promujące prawa osób LGBTI w poszczególnych gminach i regionach, a także inicjatywy mające na celu promowanie współpracy i dialogu między różnymi społecznościami a władzami lokalnymi i regionalnymi. Kilku rozmówców podkreśliło, że obecny klimat polityczny i polaryzacja wokół kwestii LGBTI często zniechęcają władze lokalne do podejmowania działań na rzecz wzmocnienia praw LGBTI. Zauważyli również, że ci, którzy to zrobili, często spotykali się z negatywnymi reakcjami.

• Deklaracje i inicjatywy polityczne promujące prawa LGBTI na poziomie lokalnym i regionalnym

61. Delegacja odnotowała, że w Polsce jest wiele władz lokalnych i regionalnych, które podjęły kroki w celu poprawy sytuacji i ochrony praw osób LGBTI.

62. Już w czerwcu 2018 r. Miasto Gdańsk przyjęło Model Równego Traktowania, który jest inicjatywą samorządu miejskiego realizującą lokalną politykę publiczną w zakresie zwalczania dyskryminacji w kilku obszarach, w tym ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową (SOGI).

63. Jak zaznaczono w punkcie 12. Prezydent m.st. Warszawy w 2019 r. podpisał składającą się z 12 punktów Deklarację, która zawiera ambicje wdrożenia środków antydyskryminacyjnych w gminie i w szkołach oraz wdrożenia Standardów WHO dotyczących edukacji seksualnej w szkołach⁵², przewiduje także patronat Prezydenta Warszawy nad Paradą Równości⁵³. Delegacja usłyszała, że tekst został przygotowany przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza, które stworzyło program i zaprezentowało go kandydatom na burmistrzów z różnych partii politycznych¹ w okresie poprzedzającym wybory samorządowe. Autorzy zapewnili, że wszystkie obiecanne działania wchodzą w zakres kompetencji samorządów, podkreślając rolę, jaką mogą odegrać lokalni politycy we wspieraniu społeczności LGBTI w całej Polsce. Podkreślili również, że obecny klimat polityczny w Polsce nie pozwala na wspieranie praw osób LGBTI na szczeblu centralnym.

⁴⁹ Leszek Myczka, 2020 r., Sejmik Województwa Opolskiego odrzucił „Samorządową Kartę Praw Rodzin”. Dostępne na: [Opolski Sejmik odrzucił „Samorządową Kartę Praw Rodzin” - Opowiecie.info](https://opolski.sejmik.odrzucil_samorzadowa_karte_praw_rodzin_-_opowiecie.info)

⁵⁰ Portal Samorządowy, 2020 r., [Wrocław: „Deklaracja tolerancji i szacunku dla praw człowieka” trafi pod obrady rady miejskiej \(portalsamorzadowy.pl\)](https://portalsamorzadowy.pl)

⁵¹ Ewelina Burda, 2020 r., [Biała Podlaska: Mieszkańcy chcą uchylenia Samorządowej Karty Praw Rodzin. Złożyli projekt uchwały - Dziennik Wschodni](https://dziennik.wschodni.pl)

⁵² Biuro Regionalne WHO na Europę i BZgA (Federalne Centrum Edukacji Zdrowotnej, przyp. tłum.), 2010, Standardy edukacji seksualnej w Europie. Dostępne na: <https://www.bzga-whocc.de/en/publications/standards-in-sexuality-education/>

⁵³ Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza, 2019 r., Warszawska Deklaracja LGBT. Dostępne na: <https://mnw.org.pl/warszawska-deklaracja-LGBT/>

64. Od 2016 r. szereg rad lokalnych i wojewódzkich podpisał również Kartę Różnorodności, zobowiązując się do niedyskryminacji w miejscu pracy oraz do wprowadzenia polityk, które tworzą i promują różnorodność.⁵⁴ Karta Różnorodności to międzynarodowa inicjatywa wspierana i promowana przez Komisję Europejską, obecnie realizowana w 24 krajach Unii Europejskiej.

65. Miasto Kraków poinformowało Delegację, że prowadzi szkolenia antydyskryminacyjne dla dyrektorów szkół oraz organizuje wydarzenia i wystawy solidarnościowe w porozumieniu z dwiema organizacjami zajmującymi się homofobią na poziomie lokalnym oraz z innymi organizacjami pracującymi na rzecz osób bezdomnych LGBTI. Rada Miasta Krakowa podjęła również uchwałę wzywającą Radę Województwa Małopolskiego do wycofania deklaracji przeciwko 'ideologii LGBT', ale wskazała, że nie spodziewa się tego po Radzie na poziomie województwa.

66. W lutym 2020 r. Rada Miasta Poznania przyjęła Europejską Kartę równości kobiet i mężczyzn w życiu lokalnym, która potępiła dyskryminację ze względu na orientację seksualną. Karta została jednak unieważniona przez marszałka województwa, którego decyzja, po zaskarżeniu przez Radę Miejską, została utrzymana w mocy przez sąd wojewódzki.⁵⁵

67. Oczywiście jest, że podpisanie uchwał i Kart Rodziny spowodowało poważne napięcia między różnymi obszarami administracyjnymi w Polsce, szczególnie w większych, bardziej pro-LGBTI polskich miastach, które znajdują się w województwach, które przyjęły deklaracje, takie jak Kraków (Województwo małopolskie), Poznań (województwo wielkopolskie) i miasto Lublin (województwo lubelskie).

68. Delegacja została poinformowana, że kilka miast, w tym Kraków, nawiązało ze sobą pierwsze kontakty w celu współpracy w walce z dyskryminacją i wymiany dobrych praktyk z myślą o stworzeniu polskiej koalicji miast na rzecz polityki równości.

69. W trosce o dialog w polskim społeczeństwie Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego powołał specjalny zespół, którego zadaniem będzie wspieranie dialogu między samorządowcami i przedstawicielami środowisk LGBTI+, aby umożliwić lepszą współpracę i akceptację. Powiedział, że „Możliwość zadawania pytań, spokojnej rozmowy i zdobycia rzetelnej wiedzy w czasach, gdy mowa nienawiści brzmi najgłośniejsz, jest jedną z najważniejszych wartości dla każdego myślącego człowieka.”⁵⁶

• Pozycja i rola stowarzyszeń władz lokalnych i wojewódzkich

70. Stowarzyszenia władz lokalnych i regionalnych działają w imieniu swoich rad członkowskich, aby wspierać, promować i ulepszać samorządy lokalne i demokrację lokalną. Pełnią ważną rolę, jako platforma dialogu, a także obrony interesów władz lokalnych wobec rządów krajowych.

71. Delegacja została poinformowana przez posłów uczestniczących w ustalaniu faktów, że szkoda, iż żadne krajowe stowarzyszenie władz lokalnych nie zajęło stanowiska w tej sprawie. Ich milczenie było problematyczne w takim momencie w historii Polski, kiedy należało słuchać, być wysłuchanym i działać.

72. Związek Miast Polskich poinformował Delegację, że podczas całego procesu nie konsultowały się z nim gminy, czy województwa, ani Ordo Iuris ani też organizacje pozarządowe LGBTI. Związek nie zainicjował żadnego kontaktu z zainteresowanymi miastami i województwami, ponieważ nie chciał brać udziału w przedwyborczej walce, ani w żadnej dyskusji politycznej. Karta Rodziny nie stanowiła problemu, ponieważ zawierała zestaw pomysłów na lokalne i regionalne wsparcie rodzin i nie odnosiła się do osób LGBTI, natomiast deklaracje rzeczywiście stworzyły dyskryminującą atmosferę. Zdaniem Związku Karta została przyjęta w regionach, w których panowała presja polityczna, w regionach, które odmówiły przyjęcia deklaracji skierowanych przeciwko osobom LGBTI. Nie wyklucza on konstruktywnej dyskusji między swoimi członkami po zakończeniu obecnego konfliktu; nie wyklucza

⁵⁴ W Polsce Karta została przyjęta w 2012 r. podczas konferencji w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Odbyło się to pod honorowym patronatem Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, Agnieszki Kozłowskiej-Rajewicz, Rzecznika Praw Obywatelskich i Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Kartę koordynuje Forum Odpowiedzialnego Biznesu.

⁵⁵ Gazeta Prawna, 2020 r., [Poznań: Sprawa Europejskiej karty równości kobiet i mężczyzn trafi do sądu administracyjnego - Wiadomości - GazetaPrawna.pl - portal informacyjny](#)

Ten Poznań, 2020 r., [Poznań: Karta Równości Kobiet i Mężczyzn uchylona przez sąd \(tenpoznan.pl\)](#)

⁵⁶ Alicja Wirwicka, 2020 r., [Zachodniopomorskie: powstaje specjalny zespół. Ma zajmować się sprawami LGBTI - Wiadomości \(onet.pl\)](#)

też rozmów ze stowarzyszeniami LGBTI, aby stworzyć pomost między osobami LGBTI a regionami, które przyjęły te deklaracje.

73. Wśród członków Związku Polskich Regionów zrzeszających województwa są tacy, którzy opowiedzieli się za deklaracjami przeciwko 'ideologii LGBT', jak i przeciwko nim. Według Związku, deklaracje te nie są uznawane za prawo lokalne. Stanowią po prostu deklaracje światopoglądowe. Związek nie miał kontaktu ani z Ordo Iuris ani z organizacjami pozarządowymi LGBTI. Podkreślił, że w październiku 2020 r. zmieniono wizerunek Związku, promując równość i równe prawa wszystkich regionów i obywateli.

74. Z drugiej strony Delegacja została poinformowana, że Unia Metropolii Polskich (UMP), która zrzesza dwanaście największych miast Polski⁵⁷, aktywnie promuje inicjatywy na rzecz tolerancji. Z okazji Międzynarodowego Dnia Tolerancji 16 listopada 2020 r. UMP wydała oświadczenie wyrażające solidarność z dyskryminowanymi i podkreślające, że każdy mieszkaniec należących do niej miast członkowskich „ma te same prawa i obowiązki, niezależnie od narodowości, religii, poglądów politycznych lub orientacji seksualnej”⁵⁸.

75. Delegacja stwierdziła, że te dwie wspomniane wyżej organizacje wolały ustąpić miejsca konfliktowi, który obejmował wielu spośród ich członków i który miał ogromny wpływ na życie osób LGBTI, polskie społeczeństwo i wizerunek Polski na arenie międzynarodowej i tym samym nie skorzystać z narzędzi, którymi dysponują, w celu zebrania władz lokalnych i wojewódzkich przy stole dyskusyjnym i podkreślenia ich roli w sferze ochrony praw człowieka wszystkich swoich obywateli na szczeblu lokalnym.

IV. KONSEKWENCJE KONFLIKTU

76. Delegacja usłyszała obawy kilku rozmówców, że przyjęcie deklaracji przeciwko 'ideologii LGBT' i Karty Rodziny może nasilać przemoc wobec osób LGBTI i tworzyć atmosferę strachu, dyskryminacji i wykluczenia osób LGBTI. Delegacja dowiedziała się również od Rzecznika Praw Obywatelskich, że jego biuro otrzymało liczne skargi od osób mieszkających w regionach, w których przyjęto deklaracje, przy czym Rzecznik zauważył, że „wszystkie odnoszą się do strachu przed zwolnieniem, odrzuceniem, zaprzestaniem bycia częścią lokalnej społeczności”.

77. Rzecznik podkreślił, że przyjęcie takich dokumentów nie było jedynie elementem walki politycznej, ale miało realne konsekwencje dla praw osób LGBTI, utrudniając im dostęp do lokalnych usług, takich jak sale konferencyjne i obiekty publiczne. Inni rozmówcy obawiali się ryzyka dalszych naruszeń licznych praw osób LGBTI zagwarantowanych w Konstytucji, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, jeśli te deklaracje i Karty Rodziny pozostaną w mocy.

78. Niektórzy rozmówcy stwierdzili, że Karta stanowi większe niebezpieczeństwo dla praw osób LGBTI niż deklaracje, ponieważ w porównaniu z nimi, proponuje konkretne środki. Chociaż deklaracje są przedstawiane jako „symboliczne”, to w niektórych przypadkach pełnią one jednak funkcję dyrektyw gminnych, które wpływają na działanie lokalnych administracji. Należy jeszcze raz zauważyć, że kilka Wojewódzkich Sądów Administracyjnych uznało je za nieważne z powodów wymienionych powyżej w punktach 48 i 49.

79. Z kolei niektórzy przedstawiciele lokalni i regionalni stwierdzili, że w ich społecznościach nie było przypadków dyskryminacji lub prześladowania osób ze względu na ich orientację seksualną lub tożsamość płciową. Pełnomocnik Rządu podkreśliła, że Polska jest krajem z bezstronnym systemem wymiaru sprawiedliwości, w którym osoby LGBTI mogą żyć swobodnie i godnie. Zauważono też, że w Polsce wszyscy są równi wobec prawa i cieszą się takimi samymi prawami, w tym wszystkie mniejszości, o ile chcą się integrować i funkcjonować na zasadach obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej. Inni lokalni przedstawiciele, z którymi spotkała się Delegacja, stwierdzili, że zasada równego traktowania jest stosowana przez cały czas, bez żadnego prześladowania, czy dyskryminacji osób LGBTI.

⁵⁷ Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa i Wrocław

⁵⁸ Unia Metropolii Polskich imienia Pawła Adamowicza, 2020 r., [Międzynarodowy Dzień Tolerancji to święto obchodzone corocznie 16 listopada - Unia Metropolii Polskich \(metropolie.pl\)](https://www.metropolie.pl/corocznie-16-listopada-unia-metropolii-polskich)

80. Delegacja uważa, że stwierdzenia, które sugerują, że deklaracje i Karty Rodziny nie mają negatywnego wpływu na polskie społeczeństwo ani na życie osób LGBTI, nie pokrywają się z faktami zebranymi podczas wywiadów i znalezionymi w wiadomościach rozpowszechnianych w różnych mediach.

- **Nasilenie się mowy nienawiści i ataków na osoby LGBTI**

81. Podczas kampanii wyborczej, już na początku kwietnia, organizacje pozarządowe walczące z LGBTI rozpoczęły kampanie rozpowszechniające kłamstwa na temat osób LGBTI, twierdząc, że są one pedofilami: ILGA-Europe poinformowała, że 3 kwietnia 2019 r. widziano 'w Gnieźnie samochód z transparentem z hasłami anty-LGBTI. Tekst był następujący: „Czego lobby LGBTI chce uczyć dzieci: masturbacji; wyrażania zgody na seks; pierwszych doświadczeń seksualnych i orgazmu. Stop pedofilii”. Od tego czasu samochody i ciężarówki z podobnymi komunikatami były stale widoczne w całym kraju.⁵⁹

82. Mowa nienawiści wobec osób LGBTI jest nadal propagowana w całej Polsce i może przełożyć się na motywowaną nienawiścią przemoc wobec osób LGBTI. Delegacja została poinformowana przez posła Śmiszka, że „jeśli ministrowie rządu wyrażają się w sposób homofobiczny, to reszta społeczeństwa czuje się uprawniona do przekształcania ich słów w przemoc”, a także, że „deklaracje mają nie tylko dyskursywny charakter, ale są traktowane, jako legitymizacja fizycznych ataków na tę społeczność”. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy również stwierdziła, że „trzeba mieć świadomość tego, że stygmatyzacja i nienawiść wobec niektórych osób lub grup ludzi niesie ze sobą realne ryzyko legitymizacji przemocy, niekiedy ze skutkami śmiertelnymi.⁶⁰

83. Kilku rozmówców podkreśliło rolę niektórych przywódców katolickich i kościołów w intensyfikacji nastrojów anty-LGBTI poprzez wspieranie dyskryminujących krajowych i lokalnych inicjatyw ustawodawczych, a także poprzez nawoływanie do nienawiści. W 2019 r. Arcybiskup Krakowa ostrzegał przed „tęczową plagą” i ludźmi, którzy „chcą kontrolować nasze dusze, nasze serca i umysły”⁶¹.

84. Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, towarzyszący Pełnomocnik Rządu, poinformował podczas spotkania, że ministerstwo gromadzi statystyki dotyczące przestępstw z nienawiści. Powiedział również, że liczba zarejestrowanych przypadków przestępstw z nienawiści wobec osób LGBTI wzrosła w ostatnich latach ponad dwukrotnie, z 68 w 2017 r. do około 150 w 2019 r. (3 listopada, dyskusja podczas misji informacyjnej). Wzrost przestępstw z nienawiści wobec osób LGBTI może być nawet bardziej dotkliwy, niż odzwierciedla to liczba spraw przedstawionych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Według Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej tylko 16% polskich respondentów zgłosiło na policję lub do jakiegokolwiek organizacji, czy instytucji „ostatni incydent motywowanego nienawiścią fizycznego lub seksualnego ataku” (2020 r.). Biorąc pod uwagę, że tylko niewielka część zgłoszonych spraw trafia do sądów, liczba przestępstw z nienawiści jest prawie na pewno wielokrotnie wyższa niż liczba przytoczona przez przedstawiciela Ministerstwa Sprawiedliwości.

85. Przejawy polaryzacji i mowy nienawiści wydają się być szczególnie obecne w kontekście marszów dumy. Podczas pierwszego marszu dumy w Białymstoku 20 lipca 2019 r. około 1000 manifestantów LGBTI i ich sojuszników zostało pokonanych przez około 4000 kontrprotestujących, którzy zaatakowali marsz między innymi butelkami, kamieniami i bombami dymnymi oraz ranili dziesiątki osób.

86. W dniu 28 września 2019 r. w Lublinie odbył się drugi Marsz Równości, który spotkał się z gwałtownym kontrprotestem. Policja musiała użyć armatek wodnych i gazu pieprzowego przeciwko licznym protestującym, a wielu z nich zostało aresztowanych. Pewne małżeństwo przyniosło na marsz materiały wybuchowe domowej roboty, ale zostały one znalezione, zanim udało się im ich użyć. Takie zdarzenie pokazuje skalę przemocy, jakiej osoby LGBTI i ich sojusznicy mogą doświadczyć podczas manifestacji dumy w Polsce. Para nie została oskarżona o terroryzm, ale o zwykłe posiadanie

⁵⁹ ILGA Europe, 2020 r., [Polska oś czasu anty-LGBTI](#)

⁶⁰ Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, [Memorandum w sprawie stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce](#), str.12.

⁶¹ Lauren Chadwich, 2019 r., Arcybiskup ostrzega przed "tęczową plagą" wśród napięć LGBTI w Polsce. Dostępne na: <https://www.euronews.com/2019/08/02/archbishop-warns-of-rainbow-plague-amid-LGBTI-tensions-in-poland>

materiałów wybuchowych. Jednak zamiast 8-letniego wyroku za posiadanie, para została skazana na rok pozbawienia wolności „minus okres tymczasowego aresztowania”.⁶²

87. Delegacja usłyszała również o obawach przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych co do konsekwencji zabierania głosu w obronie praw osób LGBTI. Delegacji powiedziano, że kiedy warszawska deklaracja LGBTI została publicznie ogłoszona, uwaga mediów była ekstremalna, atakując zarówno Prezydenta Warszawy, jak i osoby LGBTI z użyciem narracji „propagandy homoseksualnej”. Kiedy Rada Miasta Poznania uchwaliła Europejską Kartę Równości w 2019 r., ze strony obecnych na posiedzeniu osób padały groźby. Jeden z mieszkańców został oskarżony i potencjalnie grożą mu dwa lata pozbawienia wolności za kierowanie pod adresem radnych gróźb karalnych nawiązujących do zabójstwa Prezydenta Gdańska, Pawła Adamowicza w 2019 r.⁶³ Prezydent Gdańska był atakowany przez nacjonalistyczne i prawicowe kręgi za okazywanie poparcia dla migrantów, kwestii LGBTI i prounijne poglądy.⁶⁴

• Wpływ na dzieci i młodych ludzi

88. Wielu rozmówców Delegacji wyrażało obawy dotyczące wpływu przyjęcia deklaracji przeciwko ‘ideologii LGBT’ i kart rodziny na młodzież LGBTI. Rozmówcy odnieśli się do wzrostu liczby samobójstw wśród młodych ludzi w Polsce i podkreślili potrzebę tworzenia bezpiecznych ośrodków i schronisk dla młodzieży LGBTI. Delegacji powiedziano też, że 30% młodych ludzi ma objawy depresji, a w niektórych przypadkach także myśli samobójcze. Delegacja zwróciła jednak uwagę, że według przedstawicieli rządu póki co nie prowadzi się statystyk dotyczących wskaźników samobójstw wśród młodzieży LGBTI, a Ministerstwo Edukacji opracowało programy z zakresu edukacji psychologicznej i zdrowia psychicznego mające na celu uczenie młodych ludzi o „tolerancji i poszanowaniu godności”⁶⁵.

89. Delegacja usłyszała również, że młodzi ludzie LGBTI uważają, że ich wolność wypowiedzi i wolność bycia sobą są nie tylko ograniczone, ale także tępione. Prowadzi to do lęków, które wpływają na ich życie w społecznościach, które przyjęły deklaracje, i skutkują opuszczeniem przez młodych ludzi rodzinnych miejscowości.

90. Wielu rozmówców podkreślało wpływ, jaki na szkoły i programy nauczania ma przyjmowanie deklaracji przeciwko ‘ideologii LGBT’ i kart rodziny. Delegacja usłyszała, że chociaż były szkoły, które chciały stworzyć kursy z tolerancji, to nie zostały one zaakceptowane. Ponadto delegacji powiedziano, że Ordo Iuris opracowuje książki dla dyrektorów na temat tego, „jak zwalczać ideologię LGBT”, opierając się na wartościach chrześcijańskich i patriotyzmie. Jest to uważane za jeden z powodów, dla których nauczyciele boją się wspominać o osobach LGBTI w klasach, będąc pod presją dyrektorów i władz lokalnych.

91. Delegacji powiedziano, że obecny Rzecznik Praw Dziecka w Polsce nie zajmował się jeszcze prawami dzieci i młodzieży LGBTI w szkołach od czasu swojego powołania w grudniu 2018 r. Jednak w listopadzie 2020 r. uznał „osoby LGBTI za szczególnie narażoną grupę w Polsce”⁶⁶.

92. Według Karty Rodziny należy wyznaczyć rzecznika, który „monitorowałby, czy instytucje samorządowe, w tym szkoły, przestrzegają praw rodziny i interweniują w przypadku ich łamania. Może on posiadać infolinię lub skrzynkę kontaktową w celu przyjmowania skarg. Powinien również informować rodziców o ich prawach”.⁶⁷ Jedynie lekko zawałowanym językiem tekst kwestionuje wprowadzenie Standardów WHO dotyczących edukacji seksualnej w szkołach.

• Konsekwencje finansowe

⁶² Oisin Kenny, 2020 r., Para skazana na rok więzienia za posiadanie domowej roboty materiałów wybuchowych na polskiej paradzie równości, GCN. Dostępne na: <https://gcn.ie/couple-explosives-polish-pride-parade/>

⁶³ Norbert Kowalski, 2020 r., [Grozil poznańskim radnym, gdy uchwalono kartę równości. Teraz to jemu grozi więzienie. "Tu może być gorzej niż w Gdańsku" - plus.gloswielkopolski.pl](https://www.onet.pl/kraj/grozil-poznaniskim-radnym-gdy-uchwalono-karte-rownosci-teraz-to-jemu-grozi-wiezienie-tu-moze-byc-gorzej-niz-w-gdansk-u-plus-gloswielkopolski.pl)

⁶⁴ Adam Easton, 2019 r., BBC News, [Pawel Adamowicz: Murder on stage stuns a divided Poland - BBC News](https://www.bbc.com/news/politics-51888888)

⁶⁵ Więcej informacji na:

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej – [Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodych ludzi](https://www.gov.pl/web/guest/ochrona-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodych-ludzi)

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej – [Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego](https://www.gov.pl/web/guest/narodowy-program-ochrony-zdrowia-psychicznego)

⁶⁶ Onet Wiadomości, 2020 r., <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/rzecznik-praw-dziecka-tez-upomina-sie-o-psychiatrie-dziecieca-przyznaje-ze-osoby-LGBTI/418qbd/>

⁶⁷ Instytut Ordo Iuris, 2020 r., [Samorządowa Karta Praw Rodzin](https://www.ordo-iuris.org/pl/samorzadowa-karta-praw-rodzin), str.8

93. Wykluczenie osób LGBTI z podmiotów, które mają być chronione, jako rodzina, ma konsekwencje społeczne i finansowe dla tych, którzy nie dostosują się do pojęcia rodziny w rozumieniu sygnatariuszy kart rodziny. Np. podczas debaty nad przyjęciem Karty Rodziny w Powiecie Dębickim Przewodniczący Rady stwierdził, że Karta Rodziny „ma również na celu zapobieganie takim sytuacjom, w których mają być finansowane pewne kwestie ideologiczne, które dziś m.in. są w dużej mierze finansowane przez samorządy i związane z ideologią LGBT.⁶⁸”

94. Karta Rodziny stwierdza: „Szczególnie istotne jest wykluczenie jakiejkolwiek możliwości przeznaczenia środków publicznych i mienia publicznego na projekty, które podważają konstytucyjną tożsamość małżeństwa jako związku między mężczyzną i kobietą lub autonomii rodziny. Warunki konkursów samorządowych dla organizacji społecznych powinny zostać uzupełnione o standardy wspierające rodzinę i małżeństwo.”

95. Rzecznik Praw Obywatelskich ostrzegł, że takie przepisy mogą prowadzić do dyskryminacyjnego traktowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego, spodziewając się efektu mrozącego. Zwrócił uwagę, że jest mało prawdopodobne, aby projekt organizacji walczącej o prawa LGBTI+, zwłaszcza prawa rodzinne, otrzymał finansowe lub inne wsparcie ze strony samorządu lokalnego, który przyjął Kartę.⁶⁹

96. Delegacja zrozumiała, że istnieją również konsekwencje związane z zatrudnieniem. Obecny Kodeks Pracy zakazuje dyskryminacji osób LGBTI w Polsce, jednak, jak dowiedziała się Delegacja, prawo to jest poddawane przeglądowi. W 2019 r. pracownik IKEA Kraków został zwolniony za zamieszczanie wypowiedzi szerzących nienawiść i groźby śmierci kierowane pod adresem swoich współpracowników LGBTI, jednocześnie cytując Biblię. Reprezentowany przez prawników Ordo Iuris, pracownik pozwał IKEĘ w procesie cywilnym o bezprawne zwolnienie, a Manager HR został oskarżony przez polską prokuraturę o naruszenie praw religijnych pracownika⁷⁰.

V. PODSUMOWANIE WNIOSKÓW

97. W ostatnich latach w Polsce praworządność i system polityki opartej na konsensusie ustąpiły miejsca spolaryzowanej scenie politycznej. Ataki na niezależność sądownictwa oraz religijny i związany z poglądami na rolę płci charakter polaryzacji stworzyły klimat, w którym postawy dyskryminacyjne mogą zyskać przewagę nad troską o prawa człowieka i równość.

98. Wybory, które podzieliły kraj na linii wschód-zachód, wieś-miasto oraz na tle religijnym zaostriły negatywne nastawienie i uprzedzenia wobec osób LGBTI, gdyż niektórzy spośród liderów politycznych potraktowali te uprzedzenia instrumentalnie, używając obraźliwego języka i nawołując do nienawiści.

99. Deklaracje i Karty przyjęte przez władze lokalne i wojewódzkie przyczyniły się do zwiększenia napięcia i konfliktu wokół kwestii związanych z prawami i równością osób LGBTI, zagrażając ludziom i ich prawom w momencie gdy stały się one przedmiotem konfliktu politycznego i społecznego. Radykalny ton debaty na temat kwestii LGBTI stanowi przeszkodę na drodze do poprawy istniejących strategii dotyczących polityki antydyskryminacyjnej i programów szkoleniowych. Wydaje się, że przyjęte dokumenty były raczej wynikiem wspólnych starań partii politycznej i Ordo Iuris, a nie skoordynowanego wysiłku władz lokalnych. Ponadto nie pochodzą one również bezpośrednio od lokalnych rad; ani nie stanowią odpowiedzi na konsultacje z lokalnymi społecznościami.

100. Chociaż w Polsce nie ma ‘stref wolnych od LGBT’, deklaracje ideologiczne skierowane przeciwko LGBT i karty rodziny przyjęte przez wiele samorządów pozostają w mocy, a na początku listopada 2020 r. złożono w Sejmie nowy projekt ustawy „Stop LGBT” mający na celu zakazanie parad dumy („marszów równości”), a także wszelkich innych publicznych zgromadzeń, które rzekomo promują orientacje nieheteroseksualne i różne tożsamości płciowe.

⁶⁸ Powiat Dębicki oraz miasto Dębica stawiają na jedna kartę, 2019 r. Dostępne na: [Powiat Dębicki oraz miasto Dębica stawiają na jedna kartę - YouTube](#)

⁶⁹ Spotkanie Delegacji Kongresu z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, 2 listopada 2020 r.

⁷⁰ Artur Warcholiński, 2020 r., „[Jestem zdziwiony, że w takiej sytuacji powołano tego księdza na biegłego](#)”. Ordo Iuris kontra IKEA, TVN24

Ordo Iuris, 2020 r., [Pracownik IKEI zwolniony za cytaty z Biblii. Ruszył proces](#)

101. Ramy prawne i działania rządu zawierają luki w zakresie ochrony osób LGBTI. Przepisy dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji nie obejmują konkretnie tej grupy ludzi. Nowy przygotowywany przez rząd program działań na rzecz równego traktowania na lata 2021-2030 będzie zawierał sekcję poświęconą podnoszeniu ogólnej świadomości społecznej na temat skutków dyskryminacji i mowy nienawiści wobec mniejszości, ale bez specjalnego rozdziału na temat osób LGBTI. Odbędą się konsultacje z władzami lokalnymi i regionalnymi, a wychodząc naprzeciw oczekiwaniom grup mniejszościowych, w tym grup LGBTI, za pośrednictwem formularza na stronie internetowej Pełnomocnika otwarte zostaną konsultacje z możliwością zgłaszania uwag.

102. Podpisywanie deklaracji i kart rodziny spowodowało poważne napięcia między różnymi obszarami administracyjnymi w Polsce. Stowarzyszenia samorządów lokalnych, które zrzeszają ponad 330 miast⁷¹ i wszystkie 16 województw⁷² mogłyby odegrać bardziej znaczącą rolę, jako platforma dialogu i przyczynić się do zmniejszenia napięcia i konfliktu.

103. W Polsce jest kilka miast, które tworzą sieć na rzecz powstania koalicji przeciwko dyskryminacji i rozwijania dobrych praktyk. Inicjatywy te są ważnymi przykładami dobrych praktyk. Wszelkie wysiłki, które koncentrują się na rozwijaniu współpracy między miastami i regionami, a także na inicjowaniu dialogu w celu prowadzenia „spokojnej rozmowy” zamiast podżegania do konfliktów i przemocy, powinny być wspierane zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.

104. Delegacja zwraca uwagę na fakt, że burmistrzowie, radni i wojewodowie są odpowiedzialni za różnorodne usługi publiczne, takie jak edukacja, zdrowie i bezpieczeństwo, które idą w parze z wdrażaniem praw człowieka. Pytanie brzmi, jak lepiej zabezpieczyć prawa człowieka przy wdrażaniu lokalnych polityk, które mają największy wpływ na obywateli. Zadaniem władz lokalnych jest zajęcie się sytuacjami konfliktowymi w sposób niedyskryminacyjny, przejrzysty i integracyjny, przy jednoczesnym przestrzeganiu praw człowieka. Międzynarodowe standardy praw człowieka stale się rozwijają, obejmując nowe generacje praw człowieka. Dlatego ważne jest, aby wszyscy decydenci nadążali za tym tempem, zamiast wycofywać się w politykę zaprzeczenia i wykluczania.

105. Dyskusję na temat dyskryminacji należy ułożyć w sposób umożliwiający zajęcie się wieloma rodzajami dyskryminacji w celu poprawy sytuacji wielu różnych grup mniejszości. W ten sposób dyskusja może skupić się bardziej ogólnie na różnorodności i włączeniu, zamiast wyłącznie na osobach LGBTI, co ułatwia mobilizację nastrojów i działań skierowanych przeciwko LGBTI.

106. Delegacja zaleca Komisji Spraw Bieżących przygotowanie odpowiedniej uchwały Kongresu skierowanej do polskich władz lokalnych i wojewódzkich, przypominającej im o roli władz lokalnych w zakresie ochrony praw ich wyborców i zapraszającej je do opracowania polityk, które będą chronić prawa mniejszości i grup szczególnie wrażliwych, wzywającej te władze lokalne i regionalne, które podpisały deklaracje przeciwko „ideologii LGBT” i Karty Rodziny, do wycofania tych dokumentów oraz zachęcającej stowarzyszenia i związki do przejęcia przewodnictwa i działania, jako platformy dialogu dla władz lokalnych i regionalnych w celu wzmocnienia ich roli nie tylko, jako usługodawców, ale także jako obrońców praw człowieka swoich obywateli.

⁷¹ Związek Miast Polskich - [Związek Miast Polskich](#)

⁷² Polskie Regiony – [Polskie Regiony](#)

ZAŁĄCZNIK

30.10.2020

MISJA INFORMACYJNA KONGRESU WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH RADY EUROPY W POLSCE

W FORMACIE ZDALNEGO SPOTKANIA 2-3 listopada 2020 r. PROGRAM

Delegacja Kongresu:

Przewodnicząca Delegacji:

Pani Gabriele NEFF Przewodnicząca Komisji Spraw Bieżących Kongresu
członek Rady Miejskiej Monachium, Niemcy

Sprawozdawcy:

Pani Yoomi RENSTRÖM Sprawozdawca Kongresu, członek Komisji Spraw Bieżących
Kongresu, członek Rady Miejskiej Gävleborga, Szwecja

Pan Andrew BOFF Sprawozdawca Kongresu, członek Komisji Spraw Bieżących
Kongresu, członek Zgromadzenia Londyńskiego, Wielka Brytania

oraz

Pan Fourat BEN CHIKHA Sprawozdawca Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy
w zakresie „Zwalczania narastającej nienawiści wobec osób
LGBTI w Europie”, Senator, Belgia

Sekretariat:

Pan Rafael BENITEZ	Dyrektor Kongresu
Pani Sedef CANKOÇAK	Sekretarz Komisji Spraw Bieżących
Pani Inge HANNON	Współsekretarz Komisji Spraw Bieżących

Ekspert:

Pan Robert DAVIDSON Ekspert, Uniwersytet w Amsterdamie

Języki robocze, dla których zostanie zapewnione tłumaczenie, to angielski i polski.

poniedziałek, 2 listopada 2020 r.

CZŁONKOWIE POLSKIEGO PARLAMENTU

Pani Hanna GILL- PIĄTEK, Koordynator Zespołu Parlamentarnego do spraw Miast
Pan Krzysztof ŚMISZEK, Przewodniczący Zespołu Parlamentarnego do spraw
Równouprawnienia Społeczności LGBT+

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Pan Adam BODNAR, Rzecznik Praw Obywatelskich

KRAJOWE STOWARZYSZENIA WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH

Pan Andrzej PORAWSKI, Dyrektor Biura Związku Miast Polskich

Pan Jakub MIELCZAREK, Dyrektor Rady Związku Województw Rzeczypospolitej
Polskiej

KAMPANIA PRZECIW HOMOFOBII

Pan Robert BIEDROŃ, członek Parlamentu Europejskiego, były członek Kongresu
i założyciel KPH (Kampania Przeciw Homofobii)

WŁADZE LOKALNE: MIASTO KRAKÓW

Pani Nina GABRYŚ, Przewodnicząca Rady do spraw Równego Traktowania Miasta
Krakowa

WŁADZE REGIONALNE: WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Pan Michał MULAWA, Wicemarszałek Województwa Lubelskiego

wtorek, 3 listopada 2020 r.

WŁADZE LOKALNE: MIASTO WIELUŃ

Pan Paweł OKRASA, Burmistrz Wielunia

PRZEDSTAWICIELE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Pan Hubert SOBECKI, Stowarzyszenie „Miłość nie wyklucza”
Pan Bartosz STASZEWSKI, Stowarzyszenie Marsz Równości w Lublinie
Pan Kamil MACZUGA, Atlas nienawiści

MINISTERSTWO ROZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Pani Anna SCHMIDT, Wiceminister,
Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania